

Közösségi energia szabályozása Magyarországon

- a helyi, közösségi energiahatékonysági beruházások és a megújuló energiaforrásokból történő decentralizált energiatermelés szabályozási környezete –

dr. Gajdics Ágnes

2014. október 21.

A megújuló energiaforrások felhasználása és az energiahatékonyság ösztönzése politikai dokumentumokban, stratégiákban

- EU Energia és Klíma Csomag fő célkitűzései – versenyképesség, fenntarthatóság, ellátás biztonsága -
  - az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentése
  - az energiafelhasználáson belül a megújuló energiaforrások részarányának növelése
  - az energiahatékonyság növelése2020-ig 20%-kal.
- A megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról szóló 2009/28/EK irányelv (RED)
  - - Magyarország 13 % - 2020-ig, a megújuló energiaforrásból előállított energiának a bruttó végső energiafogyasztásban.
- A Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terv (MCsT), illetve a Nemzeti Reform Program az elérendő részarányt 14,65 %-ban rögzítette.

A 77/2011. Országgyűlési határozat által elfogadott **Nemzeti Energiastratégia 2030 (NES)** célkitűzései között:

- energetikai struktúraváltás
  - a teljes ellátási és fogyasztási láncot átfogó energiahatékonysági intézkedések, az alacsony CO₂-intenzitású, elsődlegesen megújuló energiaforrásokra épülő villamosenergia-termelés arányának növelése,
  - a megújuló és alternatív hőtermelés elterjesztése,
  - közösségi távfűtés korszerűsítése,
  - decentralizált hőenergia-termelés.

Az intelligens elosztóhálózat (smart grid) jelentőségének kiemelése - a decentralizált energiatermelés elterjesztésének elengedhetetlen feltétele tehát az elosztóhálózat fejlesztése.

Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia

- A mezőgazdaság és vidékfejlesztés középtávú cselekvési irányai között
  - megújuló energiaforrások helyi kihasználása, az ilyen beruházások ösztönzése,
  - a létező, fenntarthatóságra törekvő jó példák (élőfalvak, helyi közösségi kezdeményezések) közötti kapcsolattartás, kommunikáció, az egymástól való tanulás elősegítése a hálózati együttműködés támogatásával,

A megújuló energiaforrások helyi közösségek által történő kiaknázása mint a vidékfejlesztés egyik lehetséges fő iránya jelenik meg.

- Társadalmi-gazdasági problémák enyhítése a helyi, közösségi energiatermelő beruházások által.
- Összhang a vállalt célokkal, az energetikai struktúraváltás szükségességével.

- Eltérő adottságok az egyes megújuló energiaforrás típusok (víz, szél, nap, geotermikus energia és biomassa) kapcsán
  - Felhasználásuk: hő- vagy villamos energia előállítása
- Legfőbb kérdések közösségi energiatermelés – beruházás megvalósítása kapcsán
  - rendelkezésre álló infrastrukturális feltételek,
  - meglévő, elérhető technológiák,
  - finanszírozási lehetőségek, kedvezmények és támogatások, pályázatok
  - adófizetési kötelezettségek
  - jogi szabályozási feltételek, tulajdonosi formák, engedélyezési eljárások.
- Lehetséges környezeti hatások, természetben okozott következmények minimalizálása
  - biomassa felhasználás - elsősorban a mezőgazdasági melléktermékek energiacélú felhasználása
  - Hulladékképződés megelőzése, hulladékok újrahasználatra előkészítése, újrafeldolgozása - egyéb hasznosítás – energetikai célú hasznosítás

Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terv 2010-2020

- Vízenergia hasznosítása:
  - elsősorban 10 MW alatti teljesítményű törpe vízerőművek,
  - 100-500kW teljesítményű átáramlásos turbinák.
- Szélenergia hasznosítása:
  - helyi szinten, autonóm energiaellátásra jellemzően kisebb szélerőmű-parkok, törpe turbinák telepítésével,
  - versenyképesebbek lehetnek azon projektek, amelyek nem csak saját energiaellátásra, de fennmaradó energia értékesítésére is képesek.
- Napkollektorok, napelemek létesítése:
  - helyi közösségi finanszírozásban közösségi épületek, közintézmények melegvíz-ellátásának támogatására (napkollektor) illetve villamos árammal való ellátására (napelem) adhat többek között lehetőséget.
- A földhő energiájának felhasználása: elsősorban inkább hőenergia termelés
- Biomassza hasznosítása: főként a helyi fűtési igények kielégítésére

- Magyarország II. Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terve

- 2008-2016 közötti időszakra 9 % (57,40 PJ/év) energia-megtakarítás elérését irányozta elő a végfelhasználásban
- már folyamatban lévő, illetve tervezett energiahatékonysági intézkedések felvázolása (ZBR, pályázatok, korszerűsítések fejlesztések) és horizontális eszközök (pl. szemléletformálás, ösztönzők, jogalkotás, zöld közbeszerzés) kombinációi.

- Épületenergetika jelentősége

- az épületek energiafelhasználásának javítása (lakosság és középületek), illetve a termelői és közlekedési ágazatok energiafelhasználásának csökkentése.
- helyi közösségek – jellemzően a lakóközösségek - és a közintézmények tulajdonosi intézményeinek egységes fellépése és cselekvése.
- Megfelelő finanszírozás és ösztönzés hiányosságai.

Megvalósítási-tulajdonosi konstrukciók

- **2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről**
  - **Jogi személyek**
    - Egyesületek, alapítványok
    - Gazdasági társaságok (kkt., bt., kft., zrt., nyrt.)
    - Szövetkezetek
- **2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról**
  - Civil szervezetek: egyesületek, alapítványok, civil társaságok
  - Közhasznúság
- Szempontok: az alapítók szándéka és célja, milyen tagok (természetes személyek vagy jogi személyek, önkormányzatok), milyen finanszírozásban hoznák létre az energiatermelő egységet, a megtermelt energia ki által kerülne felhasználásra, a tagok milyen mértékű vagyoni hozzájárulást, személyes közreműködést vállalnának, képződne-e nyereség és azt felosztanák-e a tagok között – non-profit gazdasági társaságok

Önkormányzati részvétel a megvalósításban

Állami támogatások

- A megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról szóló 2009/28/EK irányelv
- Pályázatok
- Kötelező átvételi rendszer (KÁT) és a METÁR – átvételi árak rögzítettsége, differenciálása
- Adók, díjak és kedvezmények a megújuló energia beruházások terén
  - *Általános forgalmi adó – 27 % - 5 % megújulóból előállított hőenergia*
  - *Energiaadó – villamos energia termelés, illetve szén és földgáz felhasználás*
  - *Bányajáradék- kitermelt geotermikus energia után*
    - *Mentesség: 30 C-ot el nem érő energiahordozóból kinyert geotermikus energia, az 50%-ot meghaladó mértékben hasznosított mennyiség után*
    - *növelt hatékonyságú és környezetkímélő művelési eljárásokkal kitermelt kőolaj és az ezzel együtt kitermelt olajkísérő földgáz – de, nem mentesül a termálvíz kitermelésével járó kísérőgáz – 12%*
- Állami támogatások kötelező átalakítása - 2014. április 9. - EU Bizottság a környezetvédelem és az energia állami támogatásáról szóló, a 2014-2020 közötti időszakra érvényes új közösségi iránymutatásai
  - Megújulók támogatásának piaci alapokra helyezése
  - feed-in-tariff helyébe piaci alapú támogatások (piacképes igazolások, tanúsítványok, pályázatok, tenderek 2017-től)
  - Kötelező átvételi ár csak a legkisebb projektek esetében alkalmazható
  - 2016. 01.01. összhang megteremtése – folyamatban levőkre átmeneti szabályok

Engedélyezési eljárások

- **Környezetvédelmi engedély** – 1995. évi LIII. Tv. – Kvtv. és 314/2005. Kormányrendelet
- **Építési, létesítési és működési engedélyek** – 1997. évi LXXXVIII. - Étv., 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről, villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. Törvény (Vet.), 382/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet a villamosenergia-ipari építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról, távhőszolgáltatásról szóló 2005. évi XVIII. törvény, 157/2005. (VIII. 15.) Korm. rendelet
- Az egyes megújuló energiaforrások engedélyeztetési, illetve eljárási specialitásai:
  - szélenergia: pályázat;
  - vízenergia: vízjogi engedélyeztetés;
  - geotermikus energia: az új bányatörvénynek megfelelő új típusú eljárás, illetve vízhasználat esetén vízjogi engedélyezés;
  - napenergia: kihasználása általában engedély nélkül lehetséges, szűk körben kivételek.

- **Szélerőművek** A Vet. 7. § (2) bekezdése rögzíti, hogy a villamosenergia-rendszer szabályozhatósága és biztonságos működése érdekében, valamint a műszakilag korlátozott lehetőségekre való tekintettel - a háztartási méretű kiserőművek és a villamosműhöz nem csatlakozó kiserőművek kivételével - szélerőművek, illetve szélerőmű parkok létesítése a MEKH által külön jogszabályban meghatározott feltételek szerint meghirdetett **pályázat alapján** lehetséges.
- **A pályázati eljárás részletes feltételeit a szélerőmű kapacitás létesítésére irányuló pályázati kiírás feltételeiről, a pályázat minimális tartalmi követelményeiről, valamint a pályázati eljárás szabályairól szóló 33/2009. (VI. 30.) KHEM rendelet határozza meg.**
- **Háztartási méretű kiserőmű, vagy a villamosműhöz nem csatlakozó kiserőmű létesítése esetén nem kell** lefolytatni a törvény által előírt, a MEKH előtt zajló pályázati eljárást. A pályázati eljárás mellőzésének lehetősége azonban nem jelenti azt, hogy – az erőmű teljesítményétől függő -, egyéb jogszabályok által előírt **építési hatósági, illetőleg környezetvédelmi hatósági engedélyeket ne kellene beszerezni.**

- Amennyiben a pályázati eljárás lefolytatása kötelező, már a pályázati dokumentáció részét kell, hogy képezze a környezetvédelmi engedély és villamosenergia-ipari építési engedély másolata is.
- Szélerőművek létesítése esetén az építésügyi hatósági jogkör gyakorlója a villamosenergia-ipari építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról szóló 382/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet értelmében
  - 3. §3 A villamosenergia-ipari építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokban az építésügyi hatósági jogkört első fokon a fővárosi és megyei kormányhivatal mérésügyi és műszaki biztonsági hatóságai (a továbbiakban: Hatóság), másodfokon a Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal központi szerve gyakorol
- **Az építésügyi hatósági engedélyhez nem kötött – tehát jelen esetben a háztartási méretű szélerőművek esetében - villamosenergia-ipari építmény, építési tevékenység építőipari kivitelezési tevékenysége hatósági engedély nélkül is folytatható, de kizárólag az építésügyi jogszabályok, ideértve a helyi építési szabályzat, az országos településrendezési és építési követelmények, és más hatóságok (biztonsági, közegészségügyi, tűzvédelmi, környezetvédelmi, kulturális örökségvédelmi és természetvédelmi, a munkavédelmi stb.) előírásainak betartásával.**
- **A kiserőműnek nem számító szélkerék, mint az OTÉK szerinti melléképítmény, a magasságától függően egyszerűsített építési engedély vagy bejelentés köteles.**

- **Vízerőművek** esetében vízjogi engedélyezési eljárást is le kell folytatni, melynek keretében elvi vízjogi engedély, létesítési engedély és végül vízjogi üzemeltetési engedély beszerzése is kötelező.
- **Geotermikus energia** kutatása, kinyerése, hasznosítása vonatkozásában a bányászatról szóló jogszabályok - 1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról - előírásait kell elsősorban figyelembe kell venni.
  - A geotermikus energia kutatására, kinyerésére és hasznosítására vonatkozó szabályozás hordozó szerint (felszín alatti víz termelésével együtt járó, vagy azt nem eredményező) elkülönül. Ezért a jogalkalmazás és jogkövetés érdekében a környezetvédelmi-, vízgazdálkodási jogszabályok rendelkezései is szem előtt tartandók, tekintettel arra, hogy a hatályos törvények között a geotermikus energiára vonatkozó szabály- és fogalomrendszer alapvetően jelenleg a bányatörvényben található.
  - A bányafelügyelet engedélye szükséges a geotermikus energia kinyeréséhez és hasznosításához, valamint az ehhez szükséges - külön jogszabályban meghatározott - földalatti és felszíni létesítmények megépítését és használatba vételéhez, amennyiben a tevékenység nem vízjogi engedély köteles.
  - A geotermikus energia vízjogi engedély alapján történő hasznosítására a bányatörvény rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell, egyebekben a vízügyi és környezetvédelmi jogszabályok az irányadók.
  - A természetes felszíntől mért 20 méteres mélységet el nem érő földkéreg részből történő geotermikus energia kinyerés és hasznosítás nem engedélyköteles. E rendelkezés nem mentesíti a tevékenységet végzőt a más jogszabályban előírt engedély megszerzése alól.

- **Napenergia**

- legegyszerűbben napkollektorok létesíthetők, ahhoz nem szükséges építési engedély, ha amiatt nem kell az építmény tartószerkezeti rendszerét vagy tartószerkezeti elemeit megváltoztatni, átalakítani, elbontani, kicserélni, megerősíteni vagy újjáépíteni.
- A napelemes rendszerek, amelyek villamos energiát állítanak elő, különbség tehető aszerint, hogy annak teljesítménye meghaladja-e a jogszabályban meghatározott mértéket, s attól függően kell kérni hőenergia előállítás esetén 5 MW felett távhőtermelő létesítési engedélyt vagy villamos energia termelése esetén 0,5 MW felett kiserőművi összevont engedélyt.

- **Kazán, valamint hőszivattyú beépítése**

- nem igényel építéshatósági engedélyt, a háztartási méretű kiserőmű létesítésének és hálózatra kapcsolásának engedélyezését az elosztó társaságok végzik, a villamosenergia-elosztók MEKH által jóváhagyott szabályzata tartalmazza a követelményeket és a szükséges lépéseket.

Hálózathoz való csatlakozás

- A Vet. 25. § (3) bekezdése értelmében a hálózat fejlesztésének tervezésekor figyelembe kell venni a megújuló energiaforrásokból származó villamos energia termelésének elősegítését is.
  - A hálózatfejlesztési tervek jóváhagyása - MEKH
- A Vet. 35. § (3) bekezdésének rendelkezése értelmében **a hálózati engedélyesek, jogszabályban foglalt feltételek szerint, a hálózatok üzemeltetése, és a hálózatokhoz hozzáférés biztosítása során előnyben részesítik a széndioxidkibocsátás-mentes technológiákat, továbbá a megújuló energiaforrásokból, hulladékból, illetve kapcsolatos villamos energiát termelőket.**
- 76/2011. (XII. 21.) NFM rendelet a közcélú villamos hálózatra csatlakozás pénzügyi és műszaki feltételeiről 4. § (10) bekezdés: a csatlakozás pénzügyi és műszaki feltételeit részletező jogszabályok értelmében a csatlakozási igények kielégítése során - **az elosztói szabályzatban foglaltak szerint előnyben kell részesíteni a Vet. 35. § (3) bekezdésében hivatkozott erőműveket (termelőket).**

Az e tárgyban megalkotott miniszteri rendelet az elosztói szabályzatokra bízta e feltételek kidolgozását, amely azonban nem jogszabály.

Engedélyezési eljárások

- átláthatóság, társadalmi részvétel -

- 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól (Ket.)
- Civil szervezetek részvétele – Kvtv. által biztosított ügyféli jog a környezetvédelmi közigazgatási eljárásokban a környezetvédelmi egyesületek részére
- Az eljárások egyszerűsítése - a társadalmi részvétel korlátozásának elkerülése
  - A RED 13. cikkelye – eljárások egyszerűsítése
  - 2011-ben az irányelv végrehajtásához kapcsolódó jelentés: az egyszerűsítés érdekében bevezetendő intézkedések az ún. egyszerű állam programban kerültek megfogalmazásra.
  - Az egyszerű állam program nem tartalmaz kifejezetten a megújuló energiákkal kapcsolatos eljárásokra való utalást, hanem valamennyi engedélyezési eljárásra (beleértve ebbe a megújuló beruházásokat is) előrevetíti az érintett nyilvánosság részvételi jogainak korlátozását.
- Az átláthatóság és társadalmi részvétel érdekei nem sérülhetnek, az eljárások egyszerűsítésének és felgyorsításának nem lehet elfogadható megoldása az érintettek részvételi jogainak korlátozása.

• **Energiahatékonysági fejlesztések**

- magyar épületállomány energetikai állapota rosszabb az EU átlagánál
- Magyarországon felhasznált összes energia 40 %-át az épületeinkben használjuk fel, s az épületek fűtése jelenti a legnagyobb CO₂ kibocsátást
- OTÉK:
  - az építményeket úgy kell tervezni és megvalósítani, hogy - a tervezési programban meghatározott típusú - megújuló energiaforrás berendezésének beépítési vagy csatlakozási lehetősége az építmény szerkezetének jelentős mértékű megbontása nélkül biztosított legyen,
  - az építményt és annak részeit úgy kell tervezni és megvalósítani, ehhez az építési terméket megválasztani és beépíteni, hogy a rendeltetésszerű és biztonságos használathoz szükséges energiafelhasználás a lehető legkisebb legyen. A megújuló energiaforrásból származó energia felhasználásának lehetőségét a tervezési programban minden esetben vizsgálni kell.
- Az épületek energetikai jellemzőinek tanúsításáról szóló jogszabály (176/2008. Kormányrendelet) az energiatanúsítvány elkészítésének kötelező eseteit rögzíti – ellenőrzés, szankciók hiánya

Energiahatékonyság és energiapolitikai tendenciák

- Két főbb irány: atomenergia fejlesztése - az energia fogyasztói árának fokozatos csökkentése, szénbányák újra nyitása.
- A magyar és az orosz kormány között létrejött megállapodások alapján együttműködés a Paksi Atomerőmű teljesítményének fenntartásában és fejlesztésében, beleértve két új 5-6. blokk tervezését, megépítését, üzembe helyezését és üzemben kívül helyezését.
- Az atomenergia fejlesztése ellentétben áll a stratégiákban megfogalmazott energetikai struktúraváltás felé igyekvő célkitűzésekkel, melyek a megújulóknak jobb kihasználását, az energiahatékonyság növelését szolgálják.
- A rezsicsökkentés jelenlegi formája a fentebb bemutatott energiahatékonysági törekvésekkel ellentétesen hat, mivel a fogyasztót nem ösztönzi energia hatékony megoldásokra és energiatakarékos magatartásra.
- Az ingatlanokhoz kapcsolódó energiatanúsítvány készítési kötelezettség pedig önmagában nem elegendő ahhoz, hogy az ingatlanpiaci szereplőket az ingatlanok jobb energiahatékonyságának kialakítására ösztönözze, és a jelenlegi energiapolitikai folyamatok a meglévő, energiapazarló állapotok hosszú távú fennmaradásához vezethetnek.

- Akadályok:
  - megfelelő mértékű lakossági megtakarítások hiánya
  - költséges hitelek
  - alacsony keretösszegű állami pályázatok.
- A már működő panelprogram kiszélesítésére lenne szükség, és hasonló konstrukciót kellene elindítani a családi házak épületenergetikai fejlesztése terén is, mivel a családi házak Magyarország teljes energiafelhasználásának harmadát ezek áram, fűtés és meleg víz igénye teszi ki.
- A hazai 4,2 milliós lakásállomány 70%-a szorulna felújításra, s az energiafelhasználás 40 %-a ehhez kapcsolódik, melynek 2/3-a a hűtés és fűtés vonatkozásában merül fel.
- A fentiek miatt az energiahatékonysági törekvéseket és a rezsicsökkentési célokat érdemes lenne összehangolni. Az energiahatékonysági beruházások ösztönzésével a rezsicsökkentés hosszútávon is fenntartható lehet.

Javaslatok

• **A szabályozás átalakítása és eljárások egyszerűsítése a társadalmi részvétel megőrzésével**

- a jelenlegi, szétszórt szabályozás helyett a megújuló energiaprojektekre átfogó, egységes szabályozás kialakítása, mivel e beruházások jelentősége egyre nagyobb szerepet játszik az EU energiatermelésében, s e tendenciát kell követni hazánkban is;
- a vonatkozó eljárások egyszerűsítését, mivel az eljárások összetettsége, bonyolultsága, az érintett engedélyező hatóságok nagy száma és az eljárási határidők akadályozhatják a beruházások megvalósítását;
- az eljárások egyszerűsítése során az érdemi társadalmi részvétel biztosítását.
- a támogatási rendszernek és a jogszabályi feltételeknek a politikai dokumentumokban, stratégiákban nyilvánított célkitűzésekhez való hozzáigazítását;
- a helyi és közösségi (decentralizált) energiatermelés jelenleginél nagyságrendileg nagyobb mértékű fejlesztését példamutató európai trendeknek megfelelően, ezen belül a helyi önkormányzatok, közösségek ösztönzését a helyi energiatermelési lehetőségek kihasználására;
- a decentralizált energiatermelés elterjesztésének elengedhetetlen feltételének, az intelligens az elosztóhálózatra fejlesztéséhez szükséges jogszabályi feltételek megteremtését;
- az elosztók kötelező érvényű szabályokkal, szankciókkal történő ösztönzését a megújuló energia létesítmények hálózatra csatlakozásának megkönnyítése érdekében;

Javaslatok

• **Az állami támogatási rendszer megújítása keretében**

- a megújuló energia-beruházásokra vonatkozó pályázatok újraindítását;
- a kötelező átvételi árak rendszerének további differenciálását és egyes energiaforrások kapcsán annak növelését;
- az adóterhek csökkentését a megújulók kapcsán, így a megújuló energiaforrásból származó energiára vonatkozó kedvezmény kiterjesztését; illetve a megújuló energiaforrásból származó energiára vonatkozó energiaadó szabályozásban foglalt mentességek bővítését, vagy legalábbis a felhasználó fogalmának kiterjesztése annak érdekében, hogy pl. az önkormányzati cég által termelt energia felhasználható legyen az önkormányzat által fenntartott más intézményeknél
- az épületek energiatanúsítványára vonatkozó szabályozás betartása érdekében a szükséges pénzügyi támogatás pályázatok kialakítását;
- a helyi, közösségi (pl. önkormányzati) tulajdonlás lehetőségének jogszabályokkal történő biztosítását a jelentősebb méretű helyi megújuló energiás beruházásokban, és / vagy
- a helyi, közösségi részvétel jogszabályi szintű biztosítását a jelentősebb méretű megújuló energiás projektek döntéshozatalában, irányításában (pl. helyi önkormányzatoknak legyen delegáltja a döntéshozatali szervben, pl. igazgatóságban), mely biztosítja a helyi, közösségi igények figyelembevételét a beruházás és működtetés során.

Javaslatok

- Az energiapolitikai döntések terén
  - az energiahatékonysági célkitűzések és a rezsicsökkentési törekvések összehangolását, ennértérdekében az energiahatékonysági beruházások ösztönzésével kell támogatni a lakosság energiaköltségeinek csökkentésére irányuló törekvések hosszú távú fenntarthatóságát
  - az energiapolitikán belül és a gyakorlati megvalósításban is a megújuló energia és az energiahatékonysági megoldások prioritásának figyelembe vételét az olyan egyéb megoldásokkal szemben, melyek szennyezőek (pl. fosszilis energiaforrások) vagy a környezetre nagyobb potenciális veszélyt jelentenek és kockázatosabbak (pl. atomenergia)